

Avizul Comitetului Economic și Social European privind integrarea minorităților — romii

(2009/C 27/20)

La 27 octombrie 2006, în conformitate cu articolul 262 din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Comisia Europeană a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Integrarea minorităților — romii.

Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 10 iunie 2008. Raportor: dna Sigmund; coraportor: dna Sharma.

În cea de-a 446-a sesiune plenară, care a avut loc la 9 și 10 iulie 2008 (ședința din 9 iulie 2008), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 130 de voturi pentru, 4 voturi împotriva și 10 abțineri.

Recomandări

Transformarea radicală necesară a relațiilor dintre minorități (⁽¹⁾), în special romi, și populația majoritară, integrarea acestora și transformarea situației lor socio-economice reprezintă un proces de lungă durată, care presupune o dublă abordare:

- a) pe termen scurt, soluționarea unor probleme care necesită o acțiune urgentă, precum adoptarea de către statele membre a unei legislații care să permită aplicarea legislației europene privind lupta împotriva discriminării, care apără drepturile cetățenilor;
- b) lansarea unui proces pe termen lung, care se va întinde pe mai multe decenii, în special la nivelul statelor membre și/sau la nivel local și regional, menit să îmbunătățească educația copiilor și a tinerilor romi, să promoveze cultura și limba acestora.

Soluțiile nu se află așadar numai la nivelul Uniunii Europene, ci, în special, în interiorul statelor membre, precum și la nivel local și regional, ceea ce necesită consolidarea cooperării și a parteneriatelor.

Integrarea minorităților, în special a romilor, necesită:

1. o bază de acțiune conformă situației juridice, care să se întemeieze pe *acquis*, precum și pe domeniile relevante ale Metodei deschise de coordonare (educație, ocuparea forței de muncă, protecția socială și incluziunea socială);

(⁽¹⁾) Recomandarea 1201 (1993) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind Convenția europeană pentru drepturile omului referitoare la minoritățile naționale; sintagma „minoritate națională” desemnează un grup de persoane dintr-un stat care: locuiesc pe teritoriul acestui stat și sunt cetățenii acestui stat; au legături vechi, solide și durabile cu acest stat; prezintă caracteristici etnice, culturale, religioase sau lingvistice specifice; sunt suficient de reprezentativi, dar mai puțin numeroși decât restul populației acestui stat sau a unei regiuni a acestui stat; sunt animați de voința de a păstra tot ceea ce formează identitatea lor comună, în special cultura, tradițiile, religia sau limba.
<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta93/EREC1201.htm>.

2. o strategie-cadru politică coerentă și pe termen lung a Comisiei;
3. cooperarea structurată, transparentă și durabilă a tuturor actorilor societății civile organizate, precum și promovarea dezvoltării capacităților organizațiilor neguvernamentale;
4. implicarea activă și responsabilă a reprezentanților autentici ai romilor în proces;
5. o platformă instituționalizată responsabilă pentru punerea în practică de măsuri concrete;
6. lansarea de programe de acțiune pozitive în domeniul educației, formării și ocupării forței de muncă, în special în ceea ce privește activitatea liberilor profesioniști.

În plus, Comitetul propune crearea unei catedre Jean Monnet pentru limba romă (rromani sau rromanes) și cultura romă.

Recomandările nu vor da rezultate dacă se recurge la o abordare de sus în jos. Pentru a obține schimbări pozitive, trebuie convinsă de utilitatea acestora comunitatea romă, în special liderii acesteia. Aceasta presupune investiții în acțiunile de formare a romilor. Fondurile Structurale europene ar putea fi utilizate în acest sens.

1. Introducere

1.1 Prin scrisoarea din 27.10.2006, dna Margot WALLSTRÖM, vicepreședinte al Comisiei și comisarul pentru afaceri interinstituționale, a cerut Comitetului Economic și Social European, cu ocazia Anului european al egalității de șanse pentru toți, să elaboreze un aviz exploratoriu cu privire la modalitățile de conjugare a eforturilor în vederea optimizării eficienței și impactului tuturor instrumentelor destinate combaterii discriminării și integrării minorităților, în special a romilor.

1.2 Întrucât s-a pronunțat deja în mai multe avize ⁽²⁾ cu privire la discriminarea minorităților în diferite domenii, Comitetul face referire în primul rând la constatările efectuate în acest context și la relevanța acestor avize pentru romi, concentrându-se în prezentul aviz asupra situației speciale a romilor în toate domeniile vieții. Comitetul speră să contribuie prin propunerile sale la o abordare integratoare și subliniază importanța unei strategii-cadru coerente pentru apropierea romilor de acțiunea europeană de integrare.

2. Romii în Europa

2.1 **Romii și istoria lor:** deoarece istoria apariției unei minorități are efecte asupra identității sociale și politice a acesteia, precum și asupra potențialului de conflict asociat, cunoașterea propriei istorii este de o importanță capitală atât pentru minoritate, cât și pentru majoritate.

Romii trăiesc în Europa de peste șapte sute de ani. Prezența unor grupuri diferite de romi în aproape toate țările europene este documentată începând cu sfârșitul secolului 15, ca și acțiunile de discriminare, marginalizare și persecuție. În anumite țări, romii au fost victimele sclaviei și, în secolul 20, romii au fost expuși unor forme de persecuție de o mare cruzime, ordonată public: în timpul național-socialismului, mai mult de 500 000 de romi, conform estimărilor, au devenit victime ale persecuției rasiale și genocidului.

În concluzie, trebuie constatat că istoria romilor în Europa este marcată de persecuție și de discriminare permanente, ceea ce explică o traumă generală a acestei comunități.

Astfel, trebuie întreprinse toate eforturile pentru a ajuta romii să își depășească poziția de victime, astfel încât să devină din obiecte — tratate cu mai multă sau mai puțină neîncredere — subiecte, actori care sunt dispuși și capabili să se integreze activ în societate.

2.2 **Romii și demografia lor:** Date demografice relevante despre romi nu există în absența unor statistici fiabile. Astfel, estimările privind numărul de romi care trăiesc în Europa sunt cuprinse între 10 și 12 milioane de persoane (dintre aceștia 7-9 milioane în UE). Dintre aceștia se apreciază că aproximativ

⁽²⁾ Avizul CESE din 13.9.2006 privind imigrația, integrarea și rolul organizațiilor societății civile, raportor: dl Pariza Castaños (JO C 318 din 23.12.2006), Avizul CESE din 10.12.2003 privind imigrarea, integrarea și ocuparea forței de muncă, raportor: dl Pariza Castaños (JO C 80 din 30.9.2003), Avizul CESE din 5.6.2000 privind măsurile de combatere a discriminării, raportor: dl Sharma (JO C 204 din 18.7.2000), Avizul CESE din 10.12.2003 privind Observatorului European al Fenomenelor Rasiste și Xenofobe, raportor: dl Sharma (OJ C 80 din 30.4.2004).

60 % trăiesc într-o sărăcie extremă și la marginea societății ⁽³⁾. Forma și amploarea discriminării sunt similare în toate statele membre, însă există diferențe motivate istoric și socio-politic.

Evoluția demografică a romilor nu corespunde tendinței populației majoritare: pe termen lung, cota în creștere a romilor în ansamblul populației europene, în ciuda unei mortalități infantile ridicate și a speranței de viață scăzute, reprezintă o mare provocare pentru toate domeniile politicii sociale și de educație. Dacă nu se reușește îmbunătățirea clară a nivelului de educație școlară și a competențelor romilor, în statele membre va exista un număr în creștere de persoane cu educație redusă și prost calificate, care frânează dezvoltarea economică și epuizează sistemele sociale. În consecință, sunt necesare politici și strategii în domeniul educației și al ocupării forței de muncă care țin seama de tradițiile și condițiile socio-economice ale vieții romilor. Romii pot să își aducă contribuția care se așteaptă pe bună dreptate de la ei în cadrul societății în care trăiesc doar prin intermediul unor oferte de formare acceptate și de ei și al unei educații corespunzătoare.

2.2.1 **Romii și limba lor:** rromani (sau romanes) este o limbă indo-europeană vorbită în numeroase variante în diferitele comunități de romi din Europa. Deși această limbă cuprinde mai multe variante/dialecte, există un vocabular comun, înțeles de majoritatea romilor din Europa. Rromani reprezintă chiar limba maternă în interiorul a numeroase comunități. Excepție fac acele țări în care limba s-a pierdut în parte, deoarece a fost interzisă — ca de exemplu în Spania. Recunoașterea importanței limbii rromani, standardizarea și predarea acestei limbi este de cea mai mare importanță în interiorul și în exteriorul comunității, în interesul coeziunii sociale. În afară de Paris (*Institut des langues et des civilisations orientales*), la Universitatea din București există de asemenea un lectorat la Facultatea de limbi străine. La Universitatea Karlova din Praga se derulează activități privind un dialect rom local, în timp ce la Universitatea Eötvös din Budapesta s-a lansat o inițiativă privind un curs de limbă în cadrul Cartei europene pentru limbi minoritare și regionale. De asemenea, există activități de cercetare în cadrul Universității din Manchester.

O limbă comună creează o identitate comună. De aceea, promovarea limbii este pentru recunoașterea socială și identitatea culturală a romilor de o importanță fundamentală.

⁽³⁾ Iată referințele câtorva documente cu privire la aceste probleme. Paginile internet propun numeroase alte legături și referințe, precum și exemple de bune practici și eventual mai multe versiuni lingvistice. „The Situation of Roma in an Enlarged Europe” (Situația romilor într-o Europă lărgită), raport al Comisiei Europene, 2004 (http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/roma/). „Avoiding the Dependency Trap” (Cum se evită capcana dependenței) UNDP, 2003 (<http://roma.undp.sk/>). „Raport final privind situația actuală în ceea ce privește respectarea drepturilor omului în cazul romilor, Sinti și nomazilor, Consiliul European”, 2006, Alvaro Gil Robles, Înaltul comisar pentru drepturile omului (http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/documentation/default_en.asp). „Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti Within the OSCE Area” (Planul de acțiune privind îmbunătățirea situației romilor și a Sinti în spațiul OSCE) (www.osce.org/odihr/). „Analysis of the Anti-Segregation Policies in the Countries Participating in the Decade of Roma Inclusion” (Analiza politicilor de combatere a segregării în țările participante la „Deceniul integrării romilor”) (www.romadecade.org).

Comitetul propune crearea unei catedre Jean Monnet pentru romii și cultura romă.

2.3 Romii ca parte componentă a culturii europene

În cursul secolelor, romii și-au adus contribuția la diversitatea culturii europene, așa cum poate fi dovedit prin numeroase exemple din domeniul muzicii sau al artelor plastice. 2008, ca An european al dialogului intercultural, oferă numeroase ocazii de evidențiere și intensificare a acestor legături.

3. Romii și cele două medii de viață

3.1 Romii: o viață sub semnul discriminării. În prezent, discriminarea socială și instituțională, în special atitudinile „anti-țigănești” (țiganofobia), se manifestă aproape zilnic și adesea se repercutează în media, ceea ce este inacceptabil conform legislației comunitare. Romii sunt cetățeni ai Europei extinse și, în conformitate cu tratatul ratificat, în special cu articolul 13, au drepturi egale cu ale tuturor cetățenilor europeni; în cazul în care aceste drepturi nu sunt garantate, se ajunge la o situație de discriminare (inclusiv instituțională).

3.1.1 Înainte și după naștere. Discriminarea indusă de sistemele sociale are drept consecință faptul că numeroase tinere rome sărace, subalimentate și lipsite de educație, suferă la maturitate de subnutriției, dând naștere la copii aflați sub greutatea normală. Asistența prenatală lipsește în general din comunitățile minoritare, atât mamele cât și copiii prezentând carențe nutriționale. Asistența la naștere este limitată, pentru că acțiunile sanitare de pe teren și vizitele infirmierelor care să ofere sfaturi tinerelor mame sunt rare, iar accesul la aceste comunități depinde de infrastructurile de transport și de mijloacele financiare de care dispun viitoarele mame. Prin urmare, bebelușii nu sunt înregistrați legal, nici vaccinați la timp. Pentru a evita aceste tendințe negative în domeniul sănătății, nu va fi suficient ca romii să fie admiși pur și simplu în sistemele de sănătate existente. Este urgentă adoptarea unor măsuri adaptate la cultura romilor, care să urmărească, de exemplu, sensibilizarea acestora la problemele legate de sănătate, de planningul familial, de vaccinare și de depistarea tuberculozei din interiorul acestor comunități. Aceste măsuri ar trebui încurajate și prin implicarea în aceste acțiuni a femeilor rome (prin acțiuni de formare a acestora) și a mediatorilor în probleme de sănătate de origine romă, prin crearea de unități sanitare mobile și prin acțiuni de informare clară a acestor comunități. Statele membre trebuie să asigure înscrierea fiecărui nou-născut rom în registrele de stare civilă și eliberarea unui certificat de naștere.

3.1.2 Dezvoltarea în perioada primei copilării este esențială pentru o viață școlară reușită precum și pentru reușita procesului de integrare, primii ani de viață fiind esențiali pentru dezvoltarea ulterioară. În acest sens, programele și grupurile de activități ludice mamă-copil au o contribuție la fel de importantă în formarea mamelor ca și programele educative, oferind în plus un demers integrat din toate punctele de vedere și luând în considerare nevoile familiale. Programul Sure Start, care a fost introdus în Marea Britanie și s-a răspândit în numeroase state membre, constituie un bun exemplu de includere a mamelor și copiilor mici, precum și de organizare a unor centre de primire

de zi de calitate. Capacitatea acestora, față de obiectivele Barcelona, este insuficientă în aproape toate statele membre, iar copiii de origine romă sunt deseori refuzați.

3.1.3 Vârsta școlară (6-14 ani): nivelul scăzut al frecvenței școlare în rândul rândul romilor. Neînregistrarea copiilor și faptul că părinții nu sunt dispuși să-și trimită copiii la școală (în special fetele), segregarea și sistemul de învățământ necorespunzător constituie factori suplimentari recunoscuți în numeroase rapoarte⁽⁴⁾. Instrumentele menite să sporească frecvența școlii și să combată segregarea sunt esențiale pentru a îmbunătăți nivelul general de educație al romilor. Sistemul de transfer condiționat al unor sume de bani (*Conditional Cash Transfer*), adoptat în anumite țări, constituie o opțiune menită să stimuleze frecvența școlară; acest sistem presupune prezentarea de către părinți a unei dovezii de înregistrare și a certificatului de naștere al copilului. În general, se constată frecvența unei instituții de învățământ atunci când copiii sunt integrați și beneficiază de toate serviciile și metodele de educație necesare (limbă, termene etc.). Este necesară reintroducerea gratuității meselor de prânz (pe baza criteriului veniturilor) și a manualelor școlare pentru copiii care frecventează școala primară. Educația constituie o prioritate pe termen lung, de aceea guvernele trebuie să-i acorde toată atenția.

Segregarea în educație este mai întâi consecința segregării geografice între zonele locuite de romii și cele locuite de populația majoritară. În plus, se observă că populația ne-romă își ia copii de la școală dacă observă că ponderea copiilor romi într-o clasă este prea ridicată, ceea ce duce la crearea unor școli sau clase segregate. Din motive diferite, aceste școli nu au un nivel corespunzător, ceea ce are drept consecință suplimentară faptul că unii copii romi cu abilități normale ajung în școli speciale, aflându-se astfel în imposibilitatea de a beneficia de o educație de nivel superior și intrând într-un cerc vicios.

O problemă deosebită o reprezintă trimiterea copiilor romi în școli speciale pentru copii cu handicap psihic. Acest lucru se întâmplă adesea datorită unor teste de admitere în școală discriminatorii, dar în parte și unor stimulente false (transport gratis sau mâncare oferită în școală). Practica trimiterii nejustificate în școli speciale reprezintă o violare clară a drepturilor fundamentale și trebuie controlată prin toate mijloacele juridice și administrative.

În acest context trebuie menționat faptul că sărăcia este un motiv de nefrecvență a școlii, deoarece părinții nu pot suporta costurile respective sau vor să-și utilizeze copiii ca forță de muncă, fie pentru a contribui la întreținerea familiei, fie pentru a se ocupa de frații lor mai mici. Ultimul aspect se referă în special la fete.

⁽⁴⁾ 40 % dintre copiii romi nu merg la școală (în comparație cu 0,5 % dintre copiii populației majoritare). Mai mult, 38 % dintre copiii romi întrerup școala (în comparație cu 4 % în cazul majorității). Fetele sunt mai puternic afectate: doar o treime din fete termină școala primară (în comparație cu 19 fete din 20 în cazul majorității). Doar 8 % dintre copiii romi termină o școală profesională sau liceul (în comparație cu 64 % în rândul populației majoritare) și mai puțin de 0,5 % dintre romii încep un studiu universitar (nu există date despre câți obțin o diplomă universitară). Sursa: PNUD.

3.1.4 Vârsta adultă

3.1.4.1 **Situația locativă** este marcată de condiții de viață proaste și de segregare persistentă. Locatarii unor adăposturi de urgență, cu proastă dotare de bază sau aflate într-o stare degradată, cu alimentare cu electricitate, gaz și apă deficitară și o igienă insuficientă, situate în zone murdare, nu au drepturi de proprietate și nu pot indica un domiciliu stabil atunci când solicită prestații sociale sau candidează pentru un loc de muncă sau atunci când utilizează servicii în domeniile educației, al ocupării forței de muncă și al sănătății. Multe dintre aceste probleme se datorează discriminării sociale și atitudinii „anti-țigănești”. Merită menționat faptul că starea lor nomadă a fost mai degrabă rezultatul decât cauza marginalizării lor. Chiar dacă majoritatea covârșitoare a romilor sunt în prezent sedentari, alegerea unui mod de viață nomad este menționată încă frecvent în încercarea de a explica marginalizare lor.

3.1.4.2 **Educația** reprezintă una din investițiile de bază pentru viitor. Cota ridicată de analfabetism și nivelul general scăzut de educație al romilor determină cele mai sumbre prognoze. Statele membre trebuie să ia măsurile necesare pentru a suprima segregarea romilor din cadrul sistemelor lor educative și să instituie pentru adulți programe de citire, scriere, calcul și programe de învățare pe parcursul întregii vieți.

Pentru romi, este deosebit de dificil să obțină o educație în școli de nivel mai ridicat și o bună formare profesională. Pe lângă eforturile de a-i integra în sistemul regulat de educație și formare, statele membre ar trebui să utilizeze și modele pentru recunoașterea aptitudinilor obținute informal și să procedeze cu mai multă generozitate la recunoașterea calificărilor obținute în afara țării.

Politica integratoare în materie de învățare a limbilor străine introdusă de Comisie, care vizează printre altele promovarea învățării limbilor minoritare, ar trebui utilizată și în beneficiul romilor.

3.1.4.3 **Integrarea economică** presupune, în cazul membrilor minorităților, depășirea unor obstacole care se întăresc adesea reciproc ⁽⁵⁾. Aceste persoane sunt defavorizate și pentru că fie nu posedă diplome școlare sau profesionale, fie acestea sunt insuficiente, precum și pentru că nu au calificări, sau cele pe care le au nu sunt recunoscute. În plus, atitudinea „anti-țigănească” face ca aceste obstacole să fie și mai greu de depășit. O dovedesc zeci de cazuri: discriminarea rasială stă adesea la originea șomajului în rândul romilor. Nu există practic acces la acțiuni de învățare pe tot parcursul vieții pentru membrii comunităților minoritare.

Romii sunt perfect capabili să dea dovadă de spirit întreprinzător; ar trebui, prin urmare, să se identifice mijloacele de scoatere a romilor din economia subterană și să li se permită acestora să participe la o activitate economică corespunzătoare, de exemplu prin acordarea de microcredite și prin mecanisme de

⁽⁵⁾ Grupul de experți de rang înalt privind integrarea socială a minorităților etnice și participarea deplină a acestora la piața forței de muncă și-a prezentat în decembrie 2008 Raportul Minoritățile etnice pe piața forței de muncă. Acesta enumeră cele mai importante obstacole în calea accesului la piața forței de muncă (http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/emco_workgroupprod06_en.pdf).

sprijinire și de lansare de întreprinderi, pentru a putea înlătura obstacolele și a răspunde acestor provocări.

Multe gospodării rome sunt dependente financiar în mare măsură de prestațiile sociale și de alte prestații ale statului (de exemplu pensii sau alocații pentru copii), în timp ce participarea la economia formală este comparativ redusă. În acest mod, participarea romilor la sistemele de protecție socială este asimetrică (comunitatea primește mai mult decât oferă). Această asimetrie este un motiv important de tensiuni sociale și de prejudecăți și în cele din urmă de marginalizare.

Ar putea fi acordate ajutoare suplimentare pentru a spori atractivitatea muncii declarate, conform unui principiu care ar consta în vărsarea de ajutoare sociale celor care au depus eforturi, ceea ce ar constitui singurul mijloc de eliminare a unei surse majore de excludere rasială legată de sistem. S-ar putea lansa programe menite să asigure trecerea de la statutul de asistat la cel de lucrător, în parteneriat cu organizațiile din sectorul public și din cel privat.

Discriminarea la locul de muncă și la angajare este dovedită prin numeroase documente și se impun măsuri legislative de eliminare a acestor practici. Cu toate acestea, pentru o schimbare culturală totală, trebuie asigurat accesul la pregătire profesională al romilor necalificați sau slab calificați.

3.1.4.4 **Sănătatea.** Nivelul de trai scăzut (venituri deficitare) și condițiile proaste de viață (poluare, igienă insuficientă, lipsa apei curate) implică riscuri importante pentru sănătate. Accesul la servicii de sănătate în așezările de romi este limitat, deoarece, în primul rând, cea mai mare parte a celor afectați nu sunt înregistrați oficial după naștere și de aceea nu sunt preluați în sistemul de sănătate (și acesta este un cerc vicios!). Când sunt admiși într-o instituție medicală, romii sunt deseori plasați într-o încăpere separată, ceea ce reprezintă o măsură discriminatorie. Accesul la servicii de calitate constituie un drept fundamental al tuturor cetățenilor europeni.

3.1.4.5 **Femeile rome** au de regulă un statut inferior în ierarhia familială, o educație școlară scăzută sau nu au educație și în consecință beneficiază de posibilități profesionale foarte scăzute; acestea se căsătoresc adesea la o vârstă timpurie și sunt frecvent însărcinate. Violența familială reprezintă, de asemenea, o temă serioasă ale cărei proporții reale nu sunt cunoscute. La aceasta se adaugă astăzi — ceea ce este extrem de preocupant — și prostituția, sterilizarea forțată și traficul de ființe umane.

Cu toate acestea, trebuie subliniat că, deși nu este ușor de observat din afară, femeile rome sunt cele care fac să evolueze comunitatea, în special în ceea ce privește dezvoltarea capacităților, precum și pe plan cultural, ele fiind de exemplu cele care insistă asupra necesității școlarizării copiilor, în special a fetelor. Integrarea și implicarea mamei în asociațiile de părinți de elevi este foarte utilă pentru școlarizarea copiilor.

3.1.4.6 **Discriminarea socială și atitudinea „anti-țigănească”** în forma unor clișee și prejudecăți față de minorități, în special față de romi, au rădăcini adânci și rezultă din necunoașterea și diferențe culturale care se întind pe generații. Este foarte răspândit stereotipul conform căruia aceste comunități au o valoare socială redusă. Apare un alt cerc vicios compus din izolare, sărăcie, violență și marginalizare suplimentară.

3.2 Integrarea romilor

3.2.1 Integrarea nu reprezintă o cale cu un singur sens, ci un proces care decurge în două direcții și necesită eforturi atât din partea minorităților, cât și a majorității. Din teama de a trebui să renunțe în procesul integrării la principiile, tradițiile și identitatea lor, mulți romi au rezerve mari față de măsurile de integrare. În plus, discriminarea inerentă de-a lungul atâtor generații, împiedică depășirea cu ușurință a prejudecăților de către populația non-romă și deschiderea acesteia față de cultura romă.

3.2.2 Pe de altă parte, acei 40 % dintre romi care nu trăiesc în sărăcie, ci într-o anumită prosperitate, — chiar dacă uneori doar modestă — (și care nu fac parte din grupurile de romi vizibile), demonstrează capacitatea fundamentală a romilor de a se integra în societatea în care trăiesc fără a renunța la identitatea lor de romi.

3.2.3 O documentație abundentă publicată de asociațiile de romi și menită să sporească vizibilitatea, participarea socială activă și gradul de conștientizare reprezintă un important pas înainte ⁽⁶⁾. De asemenea, s-ar putea recurge la investiții care să implice angajamente, drepturi de proprietate și responsabilități. Microcreditele, în general utilizate în sectorul întreprinderilor, pot servi de pârghie de finanțare pentru a sprijini infrastructurile și sistemele de învățare. S-ar putea împrumuta sume mici în schimbul unui angajament privind, de exemplu, frecventarea școlii de către copii sau controalele medicale regulate ⁽⁷⁾.

3.2.4 Participarea cu drepturi egale a minorităților la societate presupune măsuri eficiente pe termen lung, concepute în funcție de situație. Acestea trebuie să vizeze grupul respectiv, dar fără a exclude alte grupuri. Aceste măsuri cer ca responsabilii din domeniul politic, din cel economic și social să manifeste voința de a impune principiul nediscriminării, promovarea eficientă a egalității de șanse și gestionarea diversității. Fondurile Structurale europene ar putea fi utilizate pentru sprijinirea acestor programe.

⁽⁶⁾ De exemplu: <http://www.soros.org/initiatives/roma>, http://www.romeurope.org/?page_id=14, <http://www.romnews.com/community/index.php>, <http://www.enar-eu.org/>, http://www.unionromani.org/union_in.htm, <http://www.romanicriss.org/>, <http://www.erionet.org/>, <http://www.grtleeds.co.uk/index.html>, <http://www.etudestsiganes.asso.fr/>, <http://www.fnasat.asso.fr/>, <http://romove.radio.cz/en/>, <http://www.spolu.nl/index.html>.

⁽⁷⁾ Muhammad Yunus, Premiul Nobel în 2006. Modelul bengali Grameen Bank ar putea fi aplicat în cazul comunității romie.

Pornind de la cunoașterea faptului că acest proces de integrare va dura generații, trebuie întreprinse toate eforturile pentru eliminarea rezervelor și prejudecăților existente atât la romi, cât și la ne-romi, nu doar prin luarea măsurilor practice necesare, ci și prin elaborarea unor strategii pentru viitor comune cu ajutorul personalităților și al mediatorilor ambelor părți. Figurilor reprezentative din comunitățile de romi le revine un rol special.

4. Romii și Europa

4.1 Comisia Europeană

4.1.1 Comisia se străduiește de mult timp să contribuie la rezolvare problemelor în materie de integrare. Prin înființarea cu câțiva în urmă a unui grup interdepartamental pentru chestiuni legate de romi, a putut fi îmbunătățit fluxul informațional între diferitele servicii ale Comisiei și s-a obținut o anumită coordonare între numeroasele domenii de acțiune.

4.1.2 Grupul consultativ de experți de rang înalt, stabilit în ianuarie 2006 de către Comisie pentru integrarea minorităților etnice și-a prezentat în decembrie 2007 raportul său ⁽⁸⁾ în parte critic, care conține recomandări „de măsuri pentru îmbunătățirea situației romilor cu privire la educație, ocuparea forței de muncă, asistență medicală și locuințe”. Grupul de experți a evidențiat în raportul său că doar un amestec corespunzător de politici, bazat pe o abordare pragmatică, poate oferi soluții durabile.

4.1.3 Și **Agencia Europeană pentru Drepturile Fundamentale** se ocupă în detaliu de această temă ⁽⁹⁾. În acest context, trebuie menționate și numeroasele studii, rapoarte și evenimente datorate instituției care i-a precedat, **Observatorul European al Fenomenelor Rasiste și Xenofobe**.

4.2 Parlamentul European

4.2.1 Parlamentul European se implică de mult timp cu fermitate și la nivelul tuturor grupurilor parlamentare în chestiuni legate de minorități și în special pentru integrarea romilor și combaterea discriminării acestora. Au fost adoptate deja numeroase rezoluții cu privire la această temă, ultima la 31 ianuarie 2008 ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ „În ciuda a numeroase programe și inițiative care îi vizează pe romi, transformările nu se produc decât încet, iar rezultatele s-au dovedit mai proaste decât se aștepta datorită în special unor probleme structurale. Trebuie subliniat că deși abordarea integratoare a aspectelor egalității ar trebui să constituie un obiectiv strategic al UE și al statelor membre, este nevoie de măsuri specifice și precise pentru integrarea romilor.” (a se vedea nota de subsol 6).

⁽⁹⁾ „Roma and Travellers in Public Education”, EUMC/FRA, 2006, (http://fra.europa.eu/fra/material/pub/ROMA/roma_report.pdf).

⁽¹⁰⁾ Rezoluție adoptată de Parlamentul European la 31.1.2008 privind o strategie comună pentru romi, punctul 6: „cere în mod insistent Comisiei să elaboreze o strategie-cadru europeană pentru integrarea romilor cu scopul de a asigura la nivel comunitar o politică UE coerentă, precum și un plan cuprinzător de acțiune comunitară pentru sprijinirea financiară a acestei strategii.” (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2008-0005+0+DOC+XML+V0//EN>).

4.3 Consiliul

4.3.1 Consiliul European din 14 decembrie 2007 s-a ocupat ultima dată de această temă în cadrul lucrărilor sale cu privire la Anul European al egalității de șanse ⁽¹¹⁾.

4.4 Consiliul Europei și OSCE

Ambele organizații au contribuit deja în numeroase domenii la îmbunătățirea situației și își continuă eforturile prin intermediul unor măsuri adresate în mod special romilor. Convenția-cadru privind protecția minorităților naționale și Carta europeană pentru limbile minoritare și regionale a Consiliului Europei sunt deosebit de importante pentru protecția minorităților (și deci a romilor). Campania „Dosta!” constituie de asemenea un excelent exemplu pozitiv de conștientizare a marelui public împotriva prejudecăților și a stereotipurilor negative.

4.5 **Curtea Europeană pentru Drepturile Omului** a creat deja printr-o serie de decizii novatoare elementele de bază esențiale pentru transpunerea în practică a drepturilor romilor ⁽¹²⁾.

4.6 **ONU** se ocupă de mai mulți ani (în special în cadrul UNICEF și UNESCO) de promovarea integrării romilor.

4.7 Societatea civilă organizată

4.7.1 *Open Society Institute* (OSI) este, cu sprijinul Băncii Mondiale, inițiatorul „Deceniului integrării romilor 2005-2015” ⁽¹³⁾.

4.7.2 **EU Roma Policy Coalition (ERPC)** ⁽¹⁴⁾, înființată recent, se simte obligată să respecte „principiul integrării prin participare și «are drept scop să promoveze participarea romilor la toate procesele relevante»”.

⁽¹¹⁾ Concluziile Președinției, punctul 50. În acest context, Consiliul European, care este conștient de situația specifică a romilor în întreaga Uniune, invită statele membre și Uniunea să utilizeze toate mijloacele pentru a asigura o mai bună integrare a romilor. În acest scop, solicită Comisiei să examineze măsurile și instrumentele existente și să prezinte un raport Consiliului înainte de sfârșitul lunii iunie 2008 cu privire la progresele obținute (http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=432&lang=fr&mode=g).

⁽¹²⁾ <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/portal.asp?sessionId=7828574&skin=hudoc-en&action=request>.

⁽¹³⁾ Conceptul „Deceniului european pentru integrarea romilor 2005-2015” a fost adoptat în iunie 2003 la Conferința „Romii într-o Europă în extindere. Provocări pentru viitor”, cu implicarea activă a Comisiei. Țările participante (Republica Cehă, Republica Slovacă, Ungaria, Croația, România, Bulgaria, Serbia, Macedonia, Muntenegru) au adoptat planuri de acțiune împreună cu propuneri de realizare a obiectivelor prioritare — educație, ocuparea forței de muncă, sănătate și locuințe. La această conferință a fost creat și un fond pentru educația romilor. (<http://www.romadecade.org/>, <http://romaeducationfund.hu/>).

⁽¹⁴⁾ „Amnesty International (AI), European Roma Rights Center (ERRC), European Roma Information Office (ERIO), European Network against Racism (ENAR), Open Society Institute (OSI), Spolu International Foundation (SPOLU), Minority Rights Group International (MRGI), European Roma Grassroots Organisation (ERGO)” (<http://www.romadecade.org/portal/downloads/News/Towards%20an%20EU%20Roma%20Policy%20ERPC%20-%20Final.pdf>).

4.7.3 **Forumul European al Romilor și Nomazilor (ERTF)** ⁽¹⁵⁾ merită să fie menționat în mod special: a fost înființat la inițiativa președintei finlandez Tarja Halonen și, în baza unui acord de parteneriat cu Consiliul Europei, beneficiază de un statut privilegiat în cadrul acestei organizații care îi acordă posibilitatea de a participa activ la lucrările acesteia.

4.7.4 Deoarece, dintre domeniile prioritare ale integrării romilor, în special ocuparea forței de muncă face parte din domeniul lor de acțiune, **partenerii sociali** au un rol important de jucat în acest domeniu. Experiențele CES, dar și ale federațiilor sindicale naționale, precum și ale organizațiilor patronale naționale și europene pot reprezenta elemente esențiale ale procesului care trebuie lansat.

5. Concluzii

5.1 Constatarea că rezultatele tuturor eforturilor de până acum, precum și integrarea romilor și impunerea drepturilor lor nu sunt satisfăcătoare apare în toate rezultatele activităților desfășurate.

5.2 Măsurile necesare sunt atât de competența Uniunii cât și de cea a statelor membre. Conform articolului 13 din Tratatul de la Amsterdam, în anul 2000 au fost adoptate directive anti-discriminatorii, care însuflă un elan important și oferă un cadru instituțional luptei împotriva discriminării romilor. Comisia ar trebui să aibă în vedere dezvoltarea legislației comunitare în sensul abordării problemei romilor, adoptând, de exemplu, o directivă privind combaterea segregării. În plus, integrarea romilor ar trebui să constituie o prioritate în cadrul Fondurilor Structurale.

5.3 În măsura în care problemele legate de romi sunt de competența statelor membre, o soluție a fost găsită în anii '90 prin Metoda deschisă de coordonare (MDC) ⁽¹⁶⁾. Comitetul propune ca, în domeniul minorităților, în special în cel al integrării romilor, să se pornească de la metoda de coordonare deschisă. Ca un prim pas, se sugerează ca situația romilor să fie luată în considerare în diferitele procese existente în cadrul MDC (în special în cele privitoare la ocuparea forței de muncă, incluziunea socială și educație). MDC și instrumentele acesteia pot fi utilizate în comun de către statele membre pentru a evalua modele oferind cele mai bune practici, analizând totodată modelele generale sau proiectele bazate pe comunitatea existentă. Pentru a reuși și a avea un caracter durabil, aceste proiecte trebuie să fie intersectoriale și să dezvolte planuri de acțiune cu toate părțile interesate, în special cu organizațiile romilor. Aceste planuri de acțiune trebuie să cuprindă angajamente, activități, evaluări, un sistem de comunicare a informațiilor și mecanisme de difuzare, fiind susținute prin finanțări adecvate, inclusiv prin

⁽¹⁵⁾ „European Forum of Roma and Travellers” (<http://www.ertf.org/en/index.html>).

⁽¹⁶⁾ Consiliul European de la Lisabona a hotărât utilizarea MDC în cadrul procesului de la Lisabona pentru domeniile ocupării forței de muncă, protecției sociale, învățământului și formării, al politicii antreprenoriale, al politicii de inovare și cercetare, precum și pentru reforma economică: Consiliul European de la Göteborg extinde domeniul de aplicare al acesteia la imigrație și azil. Între timp, MDC se aplică și în domeniul tineretului. Comisia Europeană a propus în Comunicarea sa privind o agendă europeană pentru cultură într-o lume în proces de globalizare [COM(2007) 242] introducerea MDC pentru domeniul cultural. În această comunicare, Comisia a stabilit în mod explicit că Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor ar trebui să fie implicate în proces.

intermediul Fondurilor Structurale. Comitetul este convins că metoda deschisă de coordonare este cea mai potrivită pentru a rezolva în mod eficient multe probleme juridice, sociale, dar și emoționale, cauzate de tradiție, legate de minorități și în special de situația romilor.

5.4 Pentru reușita activităților, va fi decisivă înființarea unei rețele funcționale de cooperare a **tuturor** actorilor. Comitetul și-a dovedit deja de mai multe ori valorarea de punte către societatea civilă organizată ⁽¹⁷⁾ și își va aduce contribuția, prin intermediul cooperării instituționalizate și durabile, la soluționarea problemei integrării minorităților, în special a romilor.

5.5 Conferința privind romii, planificată de Comisia Europeană pentru septembrie, ar putea oferi un cadru adecvat pentru discutarea publică a propunerilor acesteia de îmbunătățire a eficienței UE și a politicilor naționale și de inițiere a primilor pași concreți în procesul deja menționat.

Cu această ocazie, Comitetul ar putea să prezinte măsurile sale planificate concrete, în continuarea acestui aviz. Trebuie luate în considerare și forme de cooperare cu mass-media care urmăresc scopuri pe termen lung și care nu se limitează la raportarea unor incidente actuale.

Bruxelles, 9 iulie 2008.

6. Observații finale

6.1 Comitetul și-a început lucrările în „Anul egalității de șanse”, dar le-a transferat apoi — de comun acord cu Comisia — în contextul „Anului dialogului intercultural”.

Cultura în sensul în care o înțelege Comitetul, ca un proces care include toate domeniile vieții, ca recunoaștere a unor valori comune, ca „mod de viață” comun este un factor esențial al înțelegerii în cadrul eforturilor de îmbunătățire a integrării în toate domeniile, deoarece asociază raționalitatea și emotivitatea, oferind astfel o soluție de ansamblu la problemele care trebuie rezolvate. Această dimensiune socială a culturii contribuie la transformarea dialogului intercultural într-un instrument al păcii și al echilibrului, atât în interior, cât și în exterior. Cu privire la minorități și în special la romi, aceasta înseamnă că dialogul intercultural este mijlocul cel mai potrivit pentru eliminarea treptată a stereotipurilor apărute în curs de secole referitoare la neîncredere, rezerve, lipsă de înțelegere și pentru a găsi într-o atmosferă de respect reciproc o formă de integrare acceptabilă pentru ambele părți, înscrisă într-un cadru legislativ solid.

6.2 Comitetul își exprimă speranța că, încă din Anul dialogului intercultural, vor fi realizați primii pași concreți pentru transpunerea propunerilor sale, care ar putea fi în parte apoi aplicate în cursul anului 2009, Anul European al relației dintre creativitate și inovare, precum și în 2010, Anul european al combaterii excluderii sociale și sărăciei.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁷⁾ A se vedea Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI), sub-comitetul „Strategia de la Lisabona”), Grupul de contact cu societatea civilă europeană.